

Rapport – Uppdrag att utreda vissa frågor om körkortslån

Innehåll

Sammanfattning	3
1. Inledning.....	5
1.1. Uppdraget att utreda vissa frågor om körkortslån	5
1.2. Ett nytt körkortslån infördes 2018	5
2. Körkortslånet har inte utnyttjats som förväntat.....	7
2.1. Statistik om beviljade lån och utnyttjande	7
2.2. Statistik om målgrupperna	8
3. Hur beviljas körkortslån och vad krävs för att få lånet utbetalt?	10
4. Identifiering av administrativa hinder	13
4.1. Enkät till kunderna	13
4.2. Enkät till trafikskolor.....	19
4.3. Samråd med Arbetsförmedlingen, Trafikverket, STR och Transportstyrelsen	20
4.4. Sammanfattande bild av administrativa hinder för körkortslån.....	22
5. Förslag till åtgärder för att förenkla och effektivisera hanteringen	24
5.1. Inledning	24
5.2. Ansökan om körkortslån	25
5.3. Begäran om utbetalning.....	25
5.4. Giltighetstiden för lånet och möjligheten att ansöka på nytt.....	27
5.5. Lämpliga digitala kommunikationslösningar.....	28
5.5.1. Verifieringstjänst	28
5.5.2. Notifieringstjänst	29
5.6. Förslagets påverkan på återbetalningen.....	29
5.6.1. Tidpunkt för återbetalning	29
5.6.2. Betalning av mellanskillnad	30
6. Författningsförslag	32

Bilagor

1. Uppdrag att utreda vissa frågor om körkortslån
2. Enkät till kunder
3. Enkät till trafikskolor
4. Anteckningar från workshop

Sammanfattning

Centrala studiestödsnämnden (CSN) har fått i uppdrag av regeringen att lämna förslag på åtgärder för att förenkla och effektivisera hanteringen av körkortslån. Regeringen ser det som angeläget att regelverket är ändamålsenligt utformat och att det inte finns några onödiga administrativa hinder för att ansöka om och utnyttja körkortslånet. I uppdraget ingår att lämna förslag till relevanta förändringar i förordningen (2018:1118) om körkortslån.

Bakgrunden till uppdraget är att regeringen har konstaterat att den anvisade låneramen inte utnyttjas fullt ut. Orsakerna till detta kan vara flera, men det finns indikationer på att kunderna upplever de olika stegen i processen som onödigt komplicerade och reglerna som restriktiva.

CSN har försökt att identifiera förekomsten av eventuella administrativa hinder genom dels en kundenkät, dels samråd med trafikskolor, Arbetsförmedlingen, Trafikverket, Transportstyrelsen och Sveriges Trafikutbildares Riksförbund (STR).

Med anledning av de synpunkter som kommit fram under uppdragets genomförande har CSN identifierat vissa problem och tagit fram följande förslag för att förenkla och effektivisera hanteringen.

De förslag som kräver ändringar i förordningen om körkortslån eller regeringsbeslut är följande.

- CSN föreslår att giltighetstiden för beslut att bevilja körkortslån ska vara tre år för samtliga låntagare, utan möjlighet till ytterligare förlängning.
- Tidpunkten för återbetalning justeras. Som ny huvudregel föreslås att återbetalning ska påbörjas vid det årsskifte som infaller tidigast sex månader efter det att
 - CSN har betalat ut det sista delbeloppet, eller
 - Trafikverket har meddelat CSN att låntagaren har avlagt godkända kunskaps- och körprov (dvs. normalt då låntagaren har tagit körkort).

För de personer som inte faller under huvudregeln föreslås att nuvarande bestämmelse kvarstår.

- Arbetsförmedlingen får ett uppdrag från regeringen att informera kunderna i målgruppen om körkortslånet.

- Det införs en bestämmelse, för att förenkla återbetalningen, om att mellanskillnad bara behöver betalas om den uppgår till minst 100 kronor.

Följande förslag berör CSN:s information och IT-system och skulle kunna genomföras när utrymme finns, utan några förordningsändringar.

- Översyn av informationen som ges till låntagare i syfte att göra den tydligare och mer anpassad för målgruppen.
- Översyn av webbtjänsten för begäran om utbetalning i syfte att förenkla för låntagaren.
- Utveckling av en verifieringstjänst för att säkerställa att en sökandes kontaktuppgifter, i form av e-postadress och telefonnummer, är korrekta.
- Utveckling av befintlig notifieringstjänst. Syftet är att påminna kunder om att skriva in sig hos trafikskola och om att giltighetstiden är begränsad.

1. Inledning

1.1. Uppdraget att utreda vissa frågor om körkortslån

Centrala studiestödsnämnden (CSN) har fått i uppdrag av regeringen att lämna förslag på åtgärder för att förenkla och effektivisera hanteringen av körkortslån, se bilaga 1. I uppdraget ingår att lämna förslag till relevanta förändringar i förordningen (2018:1118) om körkortslån.

Regeringen ser det som angeläget att regelverket är ändamålsenligt utformat och att det inte finns några onödiga administrativa hinder för att ansöka om och utnyttja körkortslånet. Vidare bör kommunikationen med låntagare och annan hantering ske på ett effektivt sätt med lämpliga digitala lösningar.

Bakgrunden till uppdraget är att regeringen har konstaterat att den anvisade låneramen inte utnyttjas fullt ut. Orsakerna till detta kan vara flera, men det finns indikationer på att kunderna upplever de olika stegen i processen som onödigt komplicerade och reglerna som restriktiva.

I genomförandet bör CSN bl.a. överväga möjligheter till förändringar som möjliggör att personer som beviljats lån, men inte kunnat utnyttja det, tillåts söka på nytt.

CSN ska under utredningen inhämta synpunkter från Arbetsförmedlingen, Trafikverket, andra relevanta myndigheter, företrädare för trafikskolor och företrädare för målgruppen.

1.2. Ett nytt körkortslån infördes 2018

Ett statligt lån för körkursutbildning införde den 1 september 2018 genom förordningen (2018:1118) om körkortslån (nedan KKL-förordningen).¹ Syftet med lånet är att öka möjligheterna för vissa arbetslösa att ta körkort och därigenom öka deras utsikter att komma in på arbetsmarknaden. Körkortslånet riktar sig till arbetslösa mellan 18-47 år som uppfyller vissa villkor (se närmare beskrivning av målgrupperna i avsnitt 2.2).

Det högsta lånebeloppet är 15 000 kronor. Lånet betalas ut förskottsvis i delbelopp om 5 000 kronor, efter begäran av låntagaren. Innan den första utbetalningen görs kontrollerar CSN att låntagaren har skrivit in sig på en godkänd trafikskola och där uppvisat ett giltigt körkortstillstånd. Även vid

¹ Prop. 2017/18:161.

efterföljande utbetalningar gör CSN vissa kontroller med trafikskolor och Trafikverket för att säkerställa att lånet används för avsett ändamål.

Körkortslån får enbart användas för vissa kostnader som uppkommer i samband med utbildning för att ta B-körkort samt kunskapsprov och körprov. Ett beslut om körkortslån är som huvudregel giltigt i ett år, vilket innebär att låntagaren har ett år på sig att genomföra sin körkortsutbildning och ta körkort. Giltighetstiden kan under vissa förutsättningar förlängas med högst två år, detta kräver dock en ansökan av låntagaren. Lånet kan bara beviljas en gång.

Körkortslån beviljas i den mån det finns tillgång på medel. Ansökningarna beviljas i den ordning som de kommer in och så länge anslaget räcker.

2. Körkortslånet har inte utnyttjats som förväntat

2.1. Statistik om beviljade lån och utnyttjande

Sedan körkortslånet infördes har drygt 17 500 personer beviljats körkortslån, varav 37 procent kvinnor och 63 procent män, räknat per den 1 oktober 2020. Ungefär 62 procent av dessa är utländska medborgare.

CSN har tidigare undersökt hur könsfördelningen bland de sökande ser ut i förhållande till medborgarskap. Bland utländska medborgare är sju av tio sökande män, medan könsfördelningen är jämn för personer med svenskt medborgarskap.²

Hur många personer som har begärt och fått ut³ någon del av körkortslånet framgår av nedanstående tabell, som omfattar utbetalningar som skett från det att lånet infördes den 1 september 2018 fram till den 1 oktober 2020.

Tabell 1. Antal unika personer och utbetalda belopp per den 1 oktober 2020

Utbetalningar	Antal personer	Andel
Ingen utbetalning - 0 kr	6 348	36 %
1 utbetalning - 5 000 kr	4 237	24 %
2 utbetalningar - 10 000 kr	2 684	15 %
3 utbetalningar - 15 000 kr	4 287	24 %

Av de drygt 17 500 personer som beviljats körkortslån har 24 procent valt att ta ut maxbeloppet på 15 000 kronor, 15 procent har tagit ut 10 000 kronor, 24 procent har tagit ut 5 000 kronor och 36 procent har inte tagit ut någon del av lånet. Det ska dock beaktas att vissa av dessa personer har en pågående giltighetstid och möjlighet att ta ut ytterligare lån.

Av tabellen framgår att 6 348 personer (36 procent) som beviljats körkortslån inte har begärt ut någon del av lånet. Cirka 3 500 av dessa personer har dock fortfarande möjlighet att utnyttja lånet då giltighetstiden ännu inte gått ut (per den 1 oktober 2020). För drygt 2 800 personer har giltighetstiden gått ut utan att någon utbetalning skett, vilket innebär att de har gått miste om möjligheten att låna pengar av CSN eftersom ett körkortslån endast får beviljas en gång.

² CSN:s årsredovisning 2019, s. 61.

³ I enstaka fall har CSN avslagit begäran om utbetalning p.g.a. att villkoren inte varit uppfyllda.

Regeringen har konstaterat att körkortslånet inte har utnyttjats som förväntat och att den anvisade låneramen inte utnyttjas fullt ut. Anslagna medel och utbetalda belopp t.o.m. september 2020 framgår av följande tabell.

Tabell 2. Anslagna och utbetalda medel t.o.m. september 2020, i miljoner kr

	2018	2019	2020
Anslag	151,5	151,5	151,5
Utbetalt	17,5	58,6	32,7

Orsakerna till att anslagna medel inte utnyttjas fullt ut kan vara flera. CSN har försökt att identifiera förekomsten av eventuella administrativa hinder genom en kundenkät och samråd med trafikskolor och berörda myndigheter (se vidare avsnitt 4).

2.2. Statistik om målgrupperna

Körkortslånet riktar sig till arbetslösa mellan 18-47 år som tillhör vissa målgrupper.⁴ CSN har genom Arbetsförmedlingen fått statistik om hur många personer som ingår i varje målgrupp och könsfördelningen bland dessa. Däremot känner inte CSN till hur många personer inom varje målgrupp som redan har B-körkort och därmed inte är aktuella för körkortslånet. Nedanstående uppgifter avser personer som ingick i respektive målgrupp i januari 2020.

Tabell 3. Antal personer och könsfördelning inom varje målgrupp, januari 2020

Målgrupper	Antal personer	Kvinnor	Män
18-24 år, anmälda som arbetssökande hos AF och deltog i jobb- och utvecklingsgarantin	4 577	38 %	62 %
18-24 år, anmälda som arbetssökande hos AF och deltog i jobbgarantin för ungdomar	14 635	37 %	63 %
18-24 år, anmälda som arbetssökande hos AF och deltagit i det arbetsmarknadspolitiska programmet etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare i minst tre sammanhängande månader	4 135	49 %	51 %
25-47 år, anmälda som arbetssökande hos AF under minst sex sammanhängande månader och varit arbetslösa under samma tid	52 029	50 %	50 %
25-47 år, anmälda som arbetssökande hos AF under minst sex sammanhängande månader och deltagit i ett arbetsmarknadspolitiskt program under samma tid	71 347	53 %	47 %

⁴ 9-10 §§ (KKL-förordningen).

Av statistiken framgår att de två största målgrupperna, sammanlagt över 123 000 personer, består av arbetssökande mellan 25-47 år och att könsfördelningen är ganska jämn. När det gäller arbetssökande mellan 18-24 år, som deltog i jobb- och utvecklingsgarantin eller jobbgaranti för ungdomar, uppgår dessa till drygt 19 000 personer med en övervikt av män (62-63 procent). Den minsta målgruppen uppgår till drygt 4 000 personer och består av arbetssökande mellan 18-24 år som deltagit i etableringsprogrammet, även i denna grupp är könsfördelningen jämn.

Sedan körkortslånet infördes har drygt 17 500 personer beviljats körkortslån. CSN:s möjlighet att söka ut statistik på målgrupper omfattar dock endast lån som har beviljats från januari 2019 (drygt 12 000), eftersom ansökningarna hanterades manuellt inledningsvis. Vidare har CSN endast möjlighet att ta fram statistik per ålderskategori samt för etableringsprogrammet. Hur de lån som beviljats mellan januari 2019 och oktober 2020 fördelar sig mellan målgrupperna och könsfördelningen inom dessa framgår av nedanstående tabell.

Tabell 4. Antal beviljade lån och könsfördelning inom målgrupperna från den 1 januari 2019 till den 1 oktober 2020

Målgrupper	Antal personer	Kvinnor	Män
18-24 år, anmälda som arbetssökande hos AF och deltog i jobb- och utvecklingsgarantin	2 605	33 %	67 %
18-24 år, anmälda som arbetssökande hos AF och deltog i jobbgarantin för ungdomar			
18-24 år, anmälda som arbetssökande hos AF och deltagit i det arbetsmarknads-politiska programmet etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare i minst tre sammanhängande månader	862	23 %	77 %
25-47 år, anmälda som arbetssökande hos AF under minst sex sammanhängande månader och varit arbetslösa under samma tid	8 774	41 %	59 %
25-47 år, anmälda som arbetssökande hos AF under minst sex sammanhängande månader och deltagit i ett arbetsmarknads-politiskt program under samma tid			

Enligt CSN:s statistik är det en övervikt av män som ansöker om och beviljas körkortslån, inom alla målgrupperna. Detta gäller även i de fall där könsfördelningen inom den aktuella målgruppen är jämn i utgångsläget.

Det skulle kunna vara intressant att göra en undersökning av benägenheten att ta körkortslån inom målgrupperna. En sådan undersökning ligger dock utanför CSN:s ramar, eftersom CSN endast har uppgift om de personer som faktiskt har ansökt om lån.

3. Hur beviljas körkortslån och vad krävs för att få lånet utbetalt?

CSN:s hantering av körkortslån sköts till stora delar maskinellt. CSN har även byggt en e-tjänst där trafikskolor och Trafikverket rapporterar inskrivning och kostnader till myndigheten. Vidare skickar CSN automatiska förfrågningar till Arbetsförmedlingen och tar även emot svaret i elektronisk form.

En person som vill ansöka om körkortslån loggar in med e-legitimation på Mina sidor på CSN:s webbplats, www.csn.se.⁵ CSN kontrollerar direkt med Arbetsförmedlingen om den sökande uppfyller arbetslöshetsvillkoret för hans eller hennes åldersgrupp. Om personen inte är behörig att söka kommer ett meddelande direkt till personen, men ansökan kan alltid göras ändå. Ansökan skrivs under med e-legitimation. CSN prövar om den sökande uppfyller kraven i 9 eller 10 §§ KKL-förordningen och fattar därefter beslut i ärendet. Ansökan om körkortslån regleras i 11 § KKL-förordningen, samt i 4-7 §§ Centrala studiestödsnämnden föreskrifter (CSNFS 2018:5) om körkortslån. Arbetsförmedlingens uppgiftsskyldighet till CSN regleras i 35 § KKL-förordningen.

För att kunna få sitt körkortslån utbetalt måste en kund uppvisa ett giltigt körkortstillstånd hos en godkänd trafikskola⁶ och bli inskriven där. Trafikskolan meddelar CSN att kunden är inskriven. Kunden kan därefter begära att få den första utbetalningen. Detta regleras i 12 och 14 §§ KKL-förordningen, samt i 8-11 §§ CSNFS (2018:5).

Körkortslånet får enligt 5 § KKL-förordningen användas för kostnader för undervisningsmaterial och hjälpmedel avseende körkortsteori, introduktionsutbildning, teoriutbildning, körlektioner, riskutbildning, kunskapsprov och körprov enligt körkortslagen, och hyra av fordon från en godkänd trafikskola eller Trafikverket för att genomföra körprov enligt körkortslagen.

Den första utbetalningen innehåller ett schablonbelopp motsvarande 700 kronor, som är avsett för kostnader för undervisningsmaterial och hjälpmedel avseende körkortsteori. Exempelvis kan utbildningsmaterial köpas på annat ställe än hos trafikskolan och denna situation är då tänkt att täckas av

⁵ För den som inte vill använda e-legitimation eller som inte har möjlighet att få e-legitimation har CSN tagit fram en manuell blankett som kan användas för att ansöka om körkortslån. I sådana fall kan hela processen skötas manuellt.

⁶ Trafikskolan ska ha tillstånd enligt 2 § lagen (1998:493) om trafikskolor för att vara godkänd enligt 4 § KKL-förordningen.

schablonen. Schablonbeloppet behöver inte verifieras inför den andra utbetalningen, se 15 § KKL-förordningen.

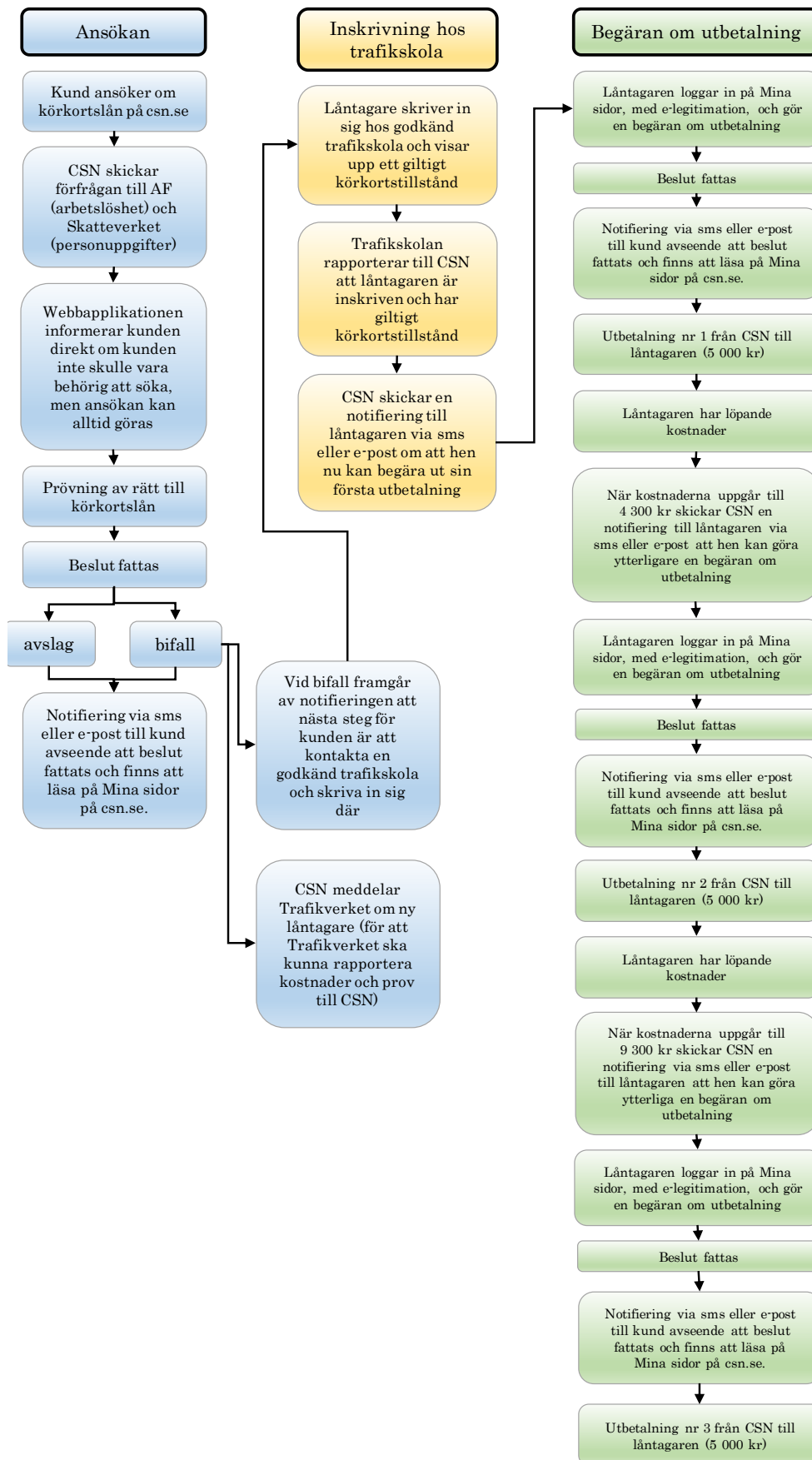
När trafikskolan eller Trafikverket rapporterat till CSN att låntagaren har använt medel som motsvarar den föregående utbetalningen kan låntagaren begära den andra respektive tredje utbetalningen. Detta regleras i 15 § KKL-förordningen.

Körkortslån får endast beviljas en gång för samma person enligt 7 § KKL-förordningen. Av 8 § KKL-förordningen framgår följande. Giltighetstiden för körkortslånet är ett år.⁷ Om det inträffar omständigheter som låntagaren inte kunnat råda över och som påverkat låntagarens möjlighet att genomföra körkursutbildningen inom giltighetstiden kan låntagaren begära förlängning av giltighetstiden med högst två år.

Vid samtliga begäran om utbetalning kontrollerar CSN att kunden har ett beslut om körkortslån, att kunden inte har nått upp till lånets maxbelopp, att beslutets giltighetstid inte har passerats, samt att kunden inte har både ett godkänt kunskapsprov och körprov. Vid den första begäran kontrolleras om det finns en inskrivning från giltig trafikskola. Vid den andra och tredje begäran kontrolleras därutöver att tillräckliga godkända kostnader har registrerats.

Nedan presenteras en schematisk bild över ansökans- och utbetalningsprocessen för körkortslån. Samtliga steg, inklusive de notifieringar som myndigheten skickar ut för att underrätta och påminna kunderna om aktuellt steg i processen, åskådliggörs där.

⁷ Om beslutet om körkortslån meddelades under perioden 1 april 2019 till den 31 december 2019 är giltighetstiden två år.

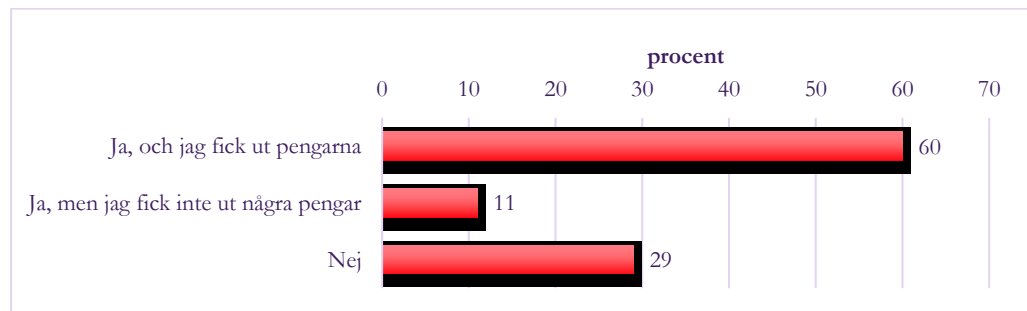
4. Identifiering av administrativa hinder

4.1. Enkät till kunderna

CSN skickade under oktober 2020 ut en enkät till drygt 1 500 låntagare som hade beviljats körkortslån under de tre första månaderna 2019. Tidpunkten valdes med hänsyn till att giltighetstiden för körkortslånet skulle ha gått ut innan coronapandemin medförde att giltighetstiden förlängdes i vissa fall.⁸ Mottagarna av enkäten har således haft möjlighet att slutföra sin körkortsutbildning under lånets normala giltighetstid på ett år. Urvalet gjordes så att kunder med både 0, 1, 2 och 3 utbetalningar ingick i enkätutskicket.⁹ Enkäten skickades ut via e-post och var översatt till arabiska, tigrinja, engelska och farsi. 556 svar kom in till CSN, svarsfrekvensen var därmed 35 procent. Av svaren kom 37 procent från kvinnor och 63 procent från män, vilket speglar den faktiska könsfördelningen bland personer med körkortslån.

Nedan redovisas de svar som bedöms ha relevans för regeringsuppdraget. Hela enkäten inklusive fritextsvar finns som bilaga 2 till rapporten.

1. Utbetalningar av körkortslån kommer inte automatiskt. Du måste själv logga in i Mina Sidor och välja att ta ut dem. Har du försökt få ut pengar från ditt körkortslån?

Antal svar: 556

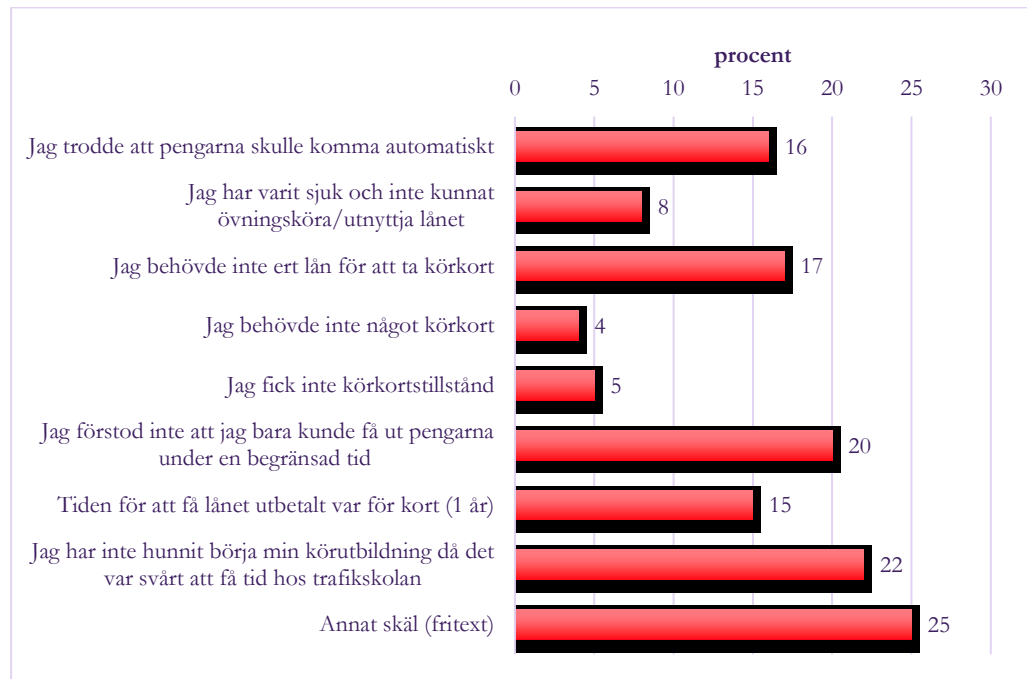
Av de svarande har 60 procent fått ut utbetalningar av körkortslånet, 11 procent har försökt få ut pengar men inte lyckats och 29 procent har inte försökt få ut någon del av lånet.

⁸ 8 § KKL-förordningen.

⁹ Då urvalet stratifierades och olika grupper svarade i olika hög utsträckning har resultatet viktats. Resultatet kommer därmed att bättre spegla det som hade varit fallet om alla grupper hade svarat i den utsträckning de var representerade i enkätutskicket.

Varför det är så hög andel som inte ens har försökt att få ut sitt körkortslån har CSN undersökt i fråga 2. Varför vissa personer har försökt men misslyckats med att få ut några pengar har CSN undersökt i fråga 3.

2. Varför har du inte försökt få ut pengar från ditt körkortslån? (flera alternativ möjliga)¹⁰

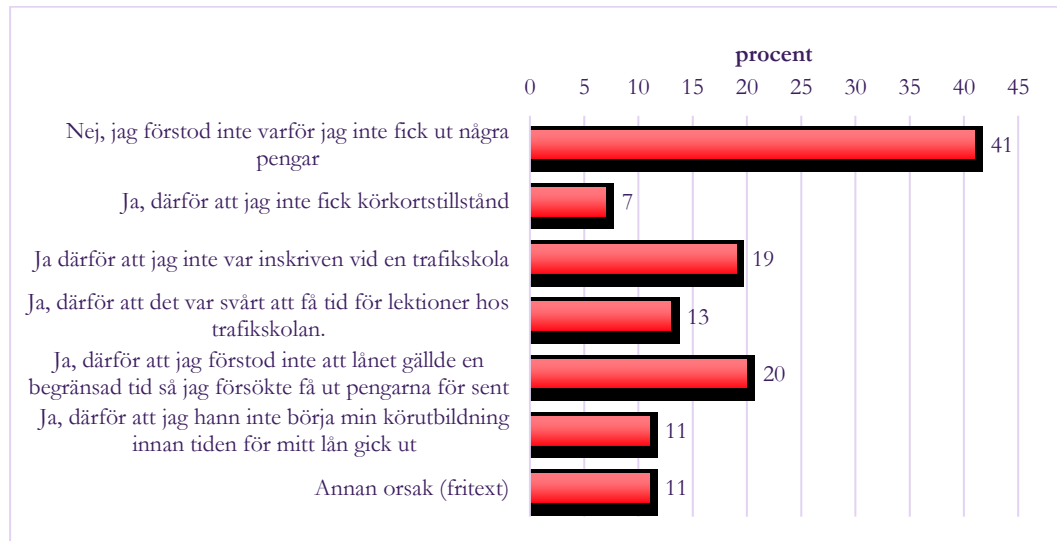
Antal svar: 118

En grupp (sammanlagt 21 procent) förefaller ha ändrat sig beträffande körkortslånet eftersom de svarat att de inte behövde CSN:s lån eller inte behövde något körkort. Några personer (5 procent) fick inte körkortstillstånd och kunde därför inte använda lånet. En mindre grupp (16 procent) trodde att pengarna skulle komma automatiskt och verkar inte ha gjort några försök att gå vidare med de ytterligare steg som krävs för utbetalning.

En stor grupp (sammanlagt 65 procent) anger sjukdom, svårt att få tid hos trafikskolan, att de inte förstått att lånet gällde en begränsad tid och andra skäl som alla kan kopplas till att de inte hunnit utnyttja lånet inom giltighetstiden. Liknande skäl framkommer även i många av de fritextsvar som lämnats.

¹⁰ Detta innebär att summan av svaren överstiger 100 procent.

3. Vet du varför du inte fick ut några pengar från ditt körkortslån? (flera alternativ möjliga)¹¹

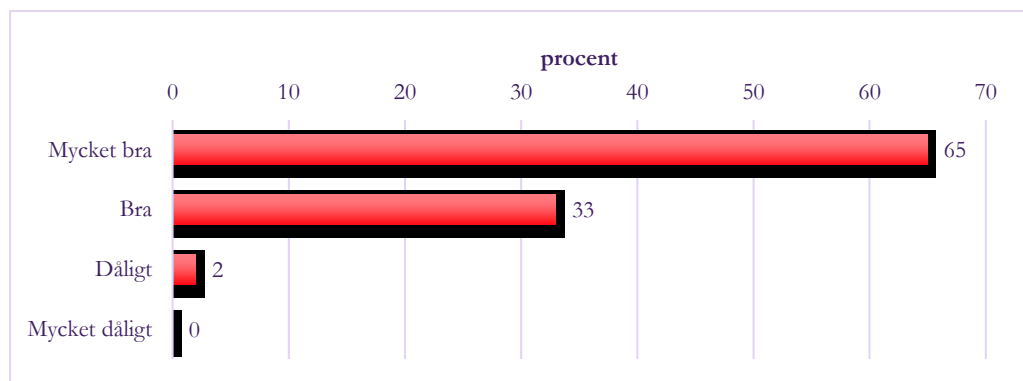

Antal svar: 45

Frågan är riktad till den grupp som har försökt men misslyckats med att få ut några pengar från sitt körkortslån. En stor andel (41 procent) har inte förstätt varför de inte fått ut några pengar från sitt körkortslån. En grupp (sammanlagt 26 procent) uppfyllde inte villkoren för utbetalning eftersom de saknade körkortstillstånd eller inte var inskrivna vid en trafikskola.

En annan stor grupp (sammanlagt 44 procent) anger att det var svårt att få tid hos trafikskolan, att de inte hann påbörja sin körutbildning eller inte förstätt att lånet gällde en begränsad tid, dvs. skäl som anknyter till lånets giltighetstid.

4. Hur tycker du att det fungerade att få ut pengarna?

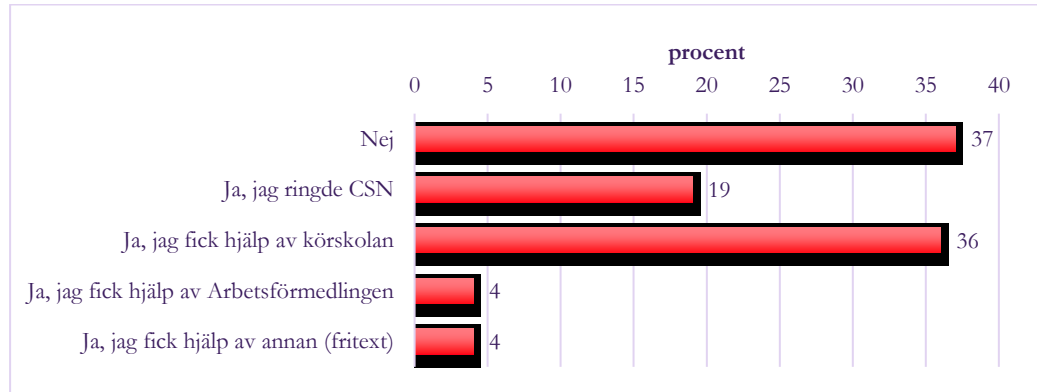

Antal svar: 389

¹¹ Detta innebär att summan av svaren överstiger 100 procent.

Av de svarande, som tagit emot någon utbetalning från CSN, anser så gott som alla att det fungerat mycket bra (65 procent) eller bra (33 procent).

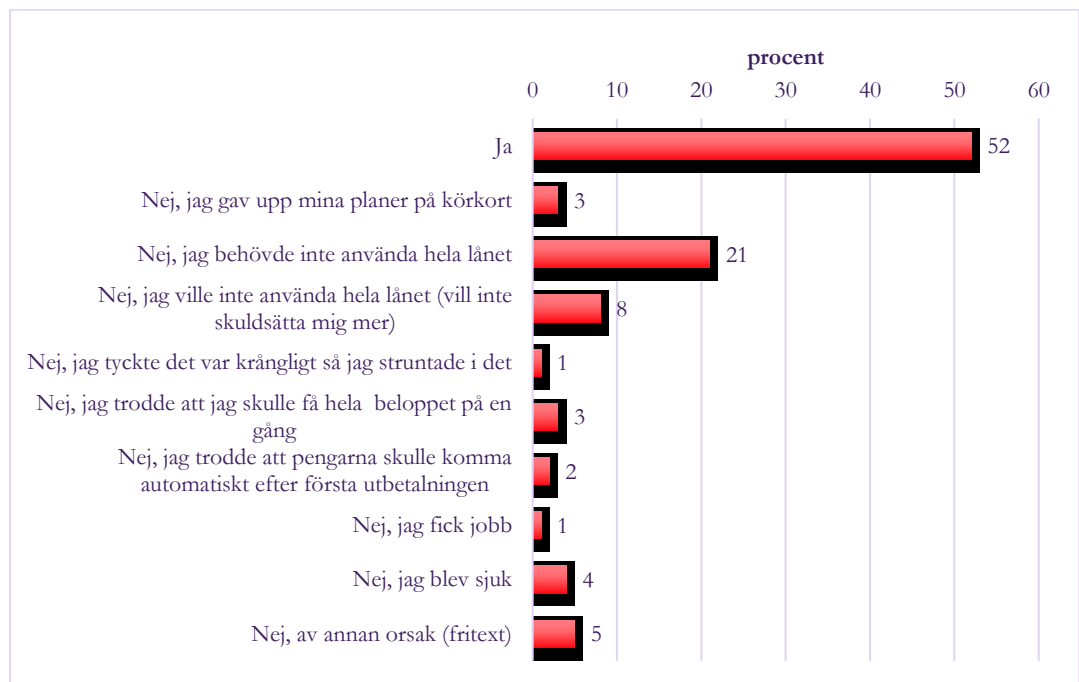
5. Tog du hjälp av någon när du försökte få ut pengar? Välj det svar som passar bäst.

Antal svar: 390

37 procent av låntagarna har fått ut sina pengar utan att behöva be om hjälp. De som behövde hjälp fick det i de flesta fall av trafikskolan (36 procent) eller av CSN (19 procent). Ett fåtal fick hjälp av Arbetsförmedlingen eller av annan.

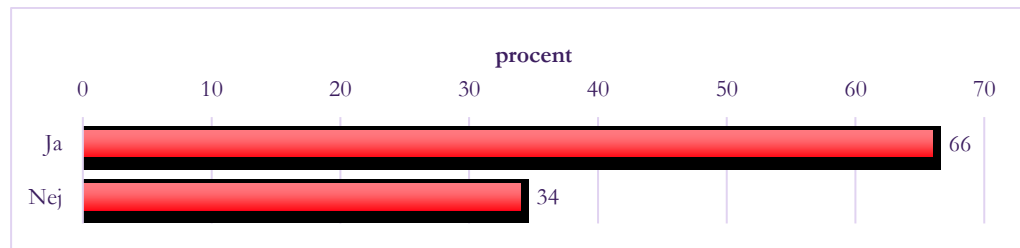
6. Körkortslånet är maximalt 15 000 kronor. Du kan som mest få tre utbetalningar. Varje utbetalning är på 5 000 kr. Har du tagit ut hela beloppet? Välj det svar som passar bäst.

Antal svar: 390

52 procent av de svarande har tagit ut hela lånet på 15 000 kronor. 29 procent har svarat att de inte behövde använda hela lånet eller inte ville skuldsätta sig mer. Bland de övriga svar som har lämnats anges olika orsaker såsom att personen fått jobb, blivit sjuk, gett upp sina planer på körkort eller inte förstått processen för utbetalning. I fritextsvaren är det flera som skriver att de inte hann ta ut alla pengar innan giltighetstiden gick ut.

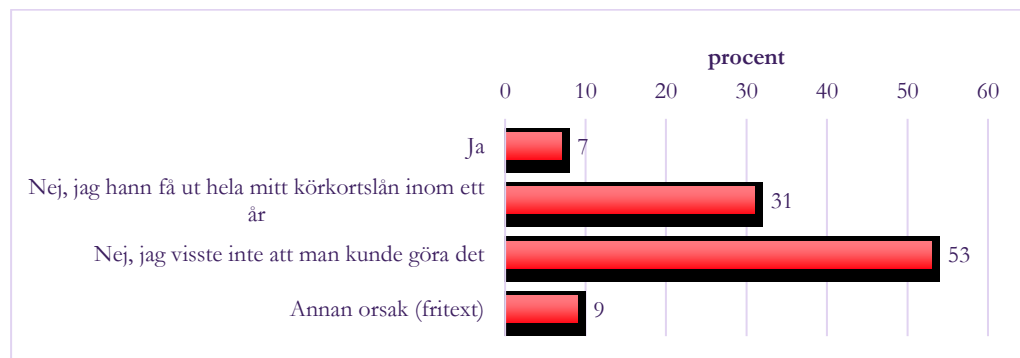
7. Om du inte har tagit ut hela ditt körkortslån, skulle du vilja söka körkortslån igen om det var möjligt?

Antal svar: 330

66 procent av dem som inte tagit ut hela sitt körkortslån skulle vilja ansöka igen, om detta vore möjligt.

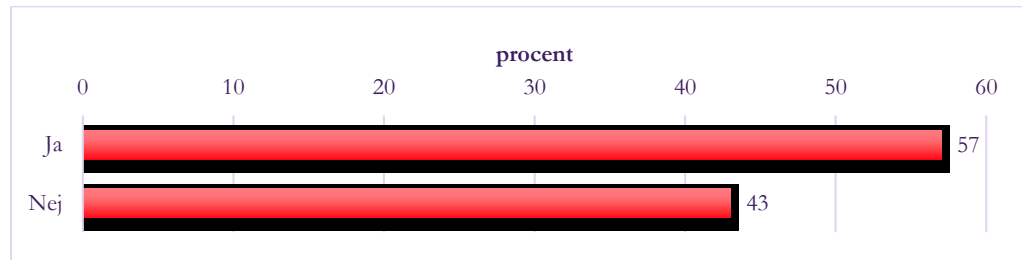
8. Efter att du har ansökt om körkortslån har du 1 år på dig att använda lånet. Om du inte har kunnat använda ditt körkortslån på den tiden kan du ansöka om att få förlänga tiden. Har du ansökt om förlängning av tiden som du kan få ut lånet på?

Antal svar: 552

31 procent av de svarande hann få ut hela sitt lån inom ett år. Ett fåtal (7 procent) har begärt förlängning av giltighetstiden, medan 53 procent inte visste att man kunde göra det.

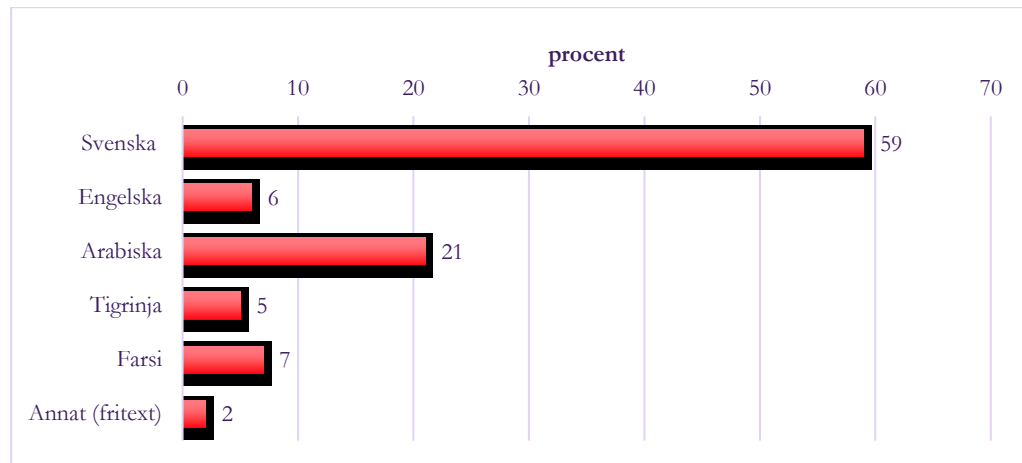
9. Skulle du vilja ha mer än ett år på dig att använda ditt körkortslån?

Antal svar: 556

57 procent skulle vilja ha längre tid än ett år på sig att använda körkortslånet. 43 procent har svarat att de inte ville ha längre tid.

10. På vilket språk vill du helst få information från oss?

Antal svar: 556

Ungefär 62 procent av körkortslånekunderna är utländska medborgare. De flesta kunder (59 procent) vill få information om körkortslånet på svenska. Andra grupper vill ha information på arabiska, engelska, tigrinja eller farsi.

4.2. Enkät till trafikskolor

I syfte att undersöka hur trafikskolor uppfattar processen med körkortslån och för att ytterligare försöka identifiera eventuella administrativa hinder för att ansöka om och utnyttja körkortslånet har CSN under september 2020 kontaktat elva trafikskolor. Undersökningen genomfördes per telefon. De trafikskolor som kontaktades har relativt många körkortslåntagare som kunder och de valdes ut för att representera dels trafikskolor över hela landet, dels trafikskolor på både små och stora orter.

Sammanställningen av frågorna och svaren i sin helhet finns som bilaga 3 till rapporten. Nedan följer en översiktlig redovisning av frågor och trafikskolornas svar.

Fråga 1. Upplever ni att låntagarna har svårt för att ansöka hos CSN om att få körkortslånet? Om ja, varför?

Ingen trafikskola upplevde att deras kunder hade svårt för att ansöka hos CSN om att få körkortslånet. I vissa fall fanns det missuppfattningar hos kunderna om att det var trafikskolan som skötte låneansökningen och en del uppgav att språksvaga elever behövde hjälp med ansökningen, men den övervägande uppfattningen hos trafikskolorna är att det inte är svårt att ansöka om körkortslån.

Fråga 2. Brukar det vara problem vid inskrivning (t.ex. att kunden har fått körkortslån men saknar körkortstillstånd)? Vilka?

En del kunder saknar körkortstillstånd när de kommer till trafikskolan. De flesta trafikskolor kan hjälpa sina kunder att ansöka om körkortstillstånd. Sammanfattningsvis upplever dock trafikskolorna i undersökningen inte att det uppstår några särskilda problem vid inskrivningen.

Fråga 3. Upplever ni några svårigheter för låntagarna att begära ut sina pengar? Vilka?

Flera trafikskolor uppger att de får hjälpa kunderna i ganska stor utsträckning och förklara hur det går till att begära ut sina pengar. Det gäller framförallt kunder som har språksvårigheter.

Fråga 4. Har låntagarna problem med att förstå att det är förskottsutbetalning från CSN och att de ska använda pengarna till körlektioner?

En del trafikskolor berättar att de haft kunder som inte haft pengar när de ska betala för sina lektioner. Den övervägande uppfattningen hos trafikskolorna är dock att systemet fungerar.

Fråga 5. Är det många elever som bara skriver in sig och sedan inte kommer tillbaka?

Trafikskolorna uppger att det förekommer, men hos de flesta trafikskolor som deltagit i undersökningen är det ovanligt.

Fråga 6. Händer det ofta att kunder kommer till er, men giltighetstiden för körkortslånet har gått ut?

Några av trafikskolorna i undersökningen uppger att det har inträffat att kunder kommit till dem efter det att giltighetstiden löpt ut, men att det är sällan förekommande.

4.3. Samråd med Arbetsförmedlingen, Trafikverket, STR och Transportstyrelsen

I uppdraget ingår att inhämta synpunkter från Arbetsförmedlingen, Trafikverket och andra relevanta myndigheter samt företrädare för trafikskolor. Inför införandet av körkortslånet skapade CSN en referensgrupp bestående av representanter från Arbetsförmedlingen, Trafikverket, Sveriges Trafikutbildares Riksförbund (STR) och Transportstyrelsen för att diskutera körkortslånet och den praktiska hanteringen av detsamma.

I syfte att nu inhämta synpunkter valde CSN därför att bjuda in representanter från samma referensgrupp till en workshop för att diskutera eventuella problem som dessa aktörer uppmärksammat. CSN skickade ut frågor i förväg som samtliga deltagare skulle fundera lite extra på inför det gemensamma mötet. Minnesanteckningar från workshopen återfinns i sin helhet som bilaga 4 till rapporten. Nedan ges en sammanfattning av frågorna och de synpunkter som lämnades.

Fråga 1. Är det svårt att ansöka hos CSN om att få lånet beviljat?

Nej, på det stora hela har det fungerat bra. Det är enkla regler och tydlig information finns, speciellt om man behärskar det svenska språket. Vissa kanske ansöker om körkortslån utan att riktigt veta förutsättningarna, vilket kanske leder till att vissa väljer att vänta eller avstå från att genomföra sin körkortsutbildning.

Det är enkelt att hänvisa folk vidare till CSN om de ringer till fel myndighet för att fråga om körkortslån, vilket händer relativt ofta. Det finns tydlig och bra information på CSNs hemsida.

Fråga 2. Är det svårt för låntagarna att begära ut sina pengar?

Ingen har fått några signaler om att det skulle vara ett stort problem.

Fråga 3. Finns det problem vid inskrivningen på trafikskola?

Inga stora problem här heller. En del trafikskolor har signalerat att det inledningsvis kom in personer som enbart var intresserade av inskrivning vid trafikskolan, inte av utbildning, för att få ut den första delen av körkortslånet. Detta är dock inget växande problem.

Vissa låntagare har problem vid ansökan om körkortstillstånd men denna problematik fanns redan innan körkortslånet infördes.

Fråga 4. Förstår låntagarna systemet med förskottsutbetalning?

Inledningsvis var det svårt att förstå upplägget. Körkortslånet fungerade heller inte riktigt med trafikskolornas paketlösningar. Trafikskolorna har försökt anpassa sig genom att gå från att sälja paket till att ta betalt för faktiskt utförda lektioner.

Det kan vara ett problem att pengarna hamnar hos kunden istället för hos trafikskolan. Även om kunden har fått en utbetalning som ska användas till körkortsutbildning så är det inte säkert att pengarna faktiskt kommer trafikskolorna till godo. Kunden kan då även få problem med att fortsätta sin körkortsutbildning om pengarna har använts till annat. Körkortslånet är inte "säkra pengar" för trafikskolorna, som är fallet vid andra krediter som finns på marknaden. Genom dessa krediter får kunden lägga upp en körkortsbudget hos trafikskolan och kunden själv väljer vilken summa som ska avsättas för körkortsutbildningen och bestämmer själv återbetalningstiden. Utifrån dessa parametrar bestäms därefter ett månadsbelopp som kunden ska betala.

Fråga 5. Upplever ni att låntagarna har svårt att hinna utnyttja lånet inom giltighetstiden?

Giltighetstiden är nog utformad med tanke på en starkare kundgrupp, som är aktiva och även kan övningsköra privat. Upplevelsen är att målgruppen för körkortslånet är en svagare grupp, som har längre startsträcka och ett stort behov av utbildning och att det därför kan vara svårt att hinna slutföra utbildningen på ett år.

Fråga 6. Övriga reflektioner?

Vissa använder hela körkortslånet till att enbart göra prov (kunskaps- och körprov). I tidigare förslag till förordning diskuterades en begränsning till tre prov, något som försvann i den beslutade förordningen. Detta bör återigen tas upp till diskussion.

Arbetsförmedlingen har idag inte något uttalat uppdrag att främja att deras kunder tar körkort och/eller informera om körkortslån. Ett tydligare uppdrag från regeringen skulle kanske behövas för att öka användningen av lånet.

4.4. Sammanfattande bild av administrativa hinder för körkortslån

Av kundenkäten framgår att nästan 30 procent av de personer som beviljats körkortslån inte har gjort några försök att gå vidare med de ytterligare steg som krävs för en första utbetalning, dvs. att skaffa körkortstillstånd och skriva in sig vid en godkänd trafikskola.

En stor andel av dessa personer anger att tiden var för kort, att de blev sjuka, att det var svårt att få tid hos trafikskolan och andra skäl som alla kan kopplas till att de inte hunnit utnyttja lånet inom giltighetstiden. En del har inte heller förstått att beslutet bara gällde under en begränsad tid. Även i fritextsvaren skriver många att de inte hann med att börja övningsköra innan tiden gick ut. Den grupp som har försökt att få ut pengar från körkortslånet, men misslyckats, har också anfört liknande skäl.

CSN kan därför konstatera att giltighetstiden på ett år innebär problem för en ganska stor kundgrupp; både det faktum att det finns en giltighetstid och att den endast är ett år lång. Många har i enkäten svarat att de skulle vilja ha längre tid på sig eller möjlighet att söka på nytt. Även trafikskolorna har upplevt att målgruppen för körkortslånet är en svagare grupp som har en längre startsträcka, ett stort behov av utbildning och inte någon att övningsköra med privat, vilket gör det svårt att hinna slutföra utbildningen inom ett år.

Många kunder uppger också att beloppet på 15 000 kronor inte räcker utan att de måste spara ihop ett eget kapital, vilket tar tid.

Ett annat problem som framkommer är att vissa kunder verkar ha ansökt om lånet utan att behöva det. Några har trott att pengarna skulle komma automatiskt utan vidare kontroller och har alltså inte förstått villkoren för utbetalning. Av kundenkäten och workshopen framgår att det upplevs som enkelt att ansöka om lånet, vilket kanske får till följd att vissa personer ansöker utan att riktigt veta förutsättningarna eller ha en tydlig plan att faktiskt ta körkort.

CSN ser därför ett behov av tydligare information om körkortslånet till personer inom målgruppen redan innan de ansöker om lånet. Eftersom lånet bara kan beviljas en gång är det givetvis viktigt att endast de som avser att använda det på föreskrivet sätt inom rätt tid ansöker om lånet.

Vidare ser CSN ett behov av att fånga upp kunder som har beviljats lånet men inte gått vidare med att skriva in sig på en trafikskola. Det är också inom denna grupp som det verkar finnas störst okunskap om hur utbetalningarna går till.

När kunderna väl har kontaktat en trafikskola upplever inte trafikskolorna att det är några större problem att hantera elever med körkortslån. Ganska många elever, framförallt de med språksvårigheter, behöver dock hjälp av trafikskolorna med att begära ut sina pengar. Systemet med förskottsutbetalning fungerar i flertalet fall och trafikskolorna har numera ställt om till att ta betalt för faktiskt utförda lektioner i stället för att sälja paket (med förskottsbetalning).

Enligt kundenkäten ansåg i princip alla låntagare, som fått en eller flera utbetalningar, att det fungerat bra att få ut pengarna från CSN. Det är en ganska stor andel som valt att inte ta ut hela lånet eftersom de inte behövde det eller ville undvika att skuldsätta sig.

5. Förslag till åtgärder för att förenkla och effektivisera hanteringen

5.1. Inledning

När körkortslånet infördes betonades vikten av en reglering som säkerställer att utlånade medel används på avsett sätt.¹² Ett grundläggande krav är att låntagaren är inskriven vid en trafikskola som har godkänts av Transportstyrelsen, vilket förhindrar att körkortslånet används för att betala illegal utbildningsverksamhet. Vidare finns det kontroll av kostnader inför varje utbetalning (se processbeskrivningen i avsnitt 3). En effektiv kontroll av att lånet verkligen används till körkortsutbildning vid godkända trafikskolor ökar sannolikheten för att låntagaren tar körkort, vilket i sin tur ökar möjligheten till arbete och inkomster att betala tillbaka lånet med.

Inför införandet av körkortslån ansågs det som uteslutet att betala ut hela lånesumman som en förskottsutbetalning, med hänsyn till risken för bidragsbrott. Vidare ville man göra det möjligt för låntagare, som inte hade behov av hela lånesumman, att kunna begränsa lånet och därmed motverka onödig skuldsättning. Enligt CSN:s erfarenheter av studiestöd kan förskottsutbetalning av större belopp öka incitamenten för bidragsbrott. CSN ska enligt sin instruktion motverka bidragsbrott och säkerställa att felaktiga utbetalningar inte görs.¹³ Mot denna bakgrund anser CSN att det nuvarande regelverket för körkortslån innebär en lämplig avvägning mellan låntagarens behov av förskottsutbetalning och statens kontroll av att utbetalda medel används för avsett ändamål.

Vissa personer i enkäten har uttryckt att det är svårt att förstå vad som krävs för att få lånet utbetalt. Att släppa kontrollen och betala ut hela lånet i förväg är dock inte ett alternativ som CSN förordar, utan oklarheter kring hur utbetalningen går till får i stället lösas genom bättre information och andra åtgärder som CSN föreslår nedan.

¹² Prop. 2017/18:161 s. 8 f.

¹³ 4 § förordningen (2017:1114) med instruktion för Centrala studiestödsnämnden.

5.2. Ansökan om körkortslån

CSN föreslår att Arbetsförmedlingen får ett uppdrag från regeringen att informera sina kunder inom målgruppen om körkortslånet.

För att kunna beviljas körkortslån måste en sökande uppfylla ålderskrav och arbetslöshetsvillkor. Som framgår av processbeskrivningen i avsnitt 3 är processen för ansökan om körkortslån enkelt utformad. I de allra flesta fall beror ett avslag på ansökan om körkortslån på att den sökande inte uppfyller arbetslöshetsvillkoret.

CSN har i enkät till trafikskolor samt vid workshop med samverkanspartners ställt frågan om hur ansökansprocessen fungerar. Inget har framkommit om att målgruppen upplever problem med ansökansprocessen. Inte heller internt vid myndigheten har det uppmärksammats problem vid ansökningar. CSN anser därför inte att det finns anledning att vidare utreda ansökansprocessen.

Vid workshop med CSN:s samverkanspartners inom körkortslånet framkom att Arbetsförmedlingen inte har ett tydligt uppdrag att informera om körkortslånet i sin verksamhet eller att verka för att deras kunder tar körkort. Ett uppdrag från regeringen om att informera om körkortslånet skulle troligen öka användningen av lånet. Vidare är det viktigt att målgruppen för körkortslån får information om villkoren för lånet innan de ansöker eftersom lånet, enligt nuvarande regelverk, endast kan beviljas en gång.

CSN föreslår därför att Arbetsförmedlingen får ett sådant informationsuppdrag.

5.3. Begäran om utbetalning

CSN föreslår följande åtgärder som kan genomföras utan några förordningsändringar och när utrymme finns.

- Översyn av informationen som ges till låntagare i syfte att göra den tydligare och mer anpassad för målgruppen.
- Översyn av webbtjänsten för begäran om utbetalning i syfte att förenkla för låntagaren.

Efter att en person beviljats körkortslån och därefter skrivit in sig på en godkänd trafikskola och där uppvisat ett giltigt körkortstillstånd, kan låntagaren begära ut sin första utbetalning av körkortslån. CSN skickar en notifiering till låntagaren med uppmaning att logga in på Mina sidor på csn.se och begära sin utbetalning. När låntagaren därefter har uppnått kostnader på 4 300 kronor respektive 9 300 kronor och dessa rapporterats in till CSN kan han eller hon begära ut utbetalning två respektive tre.

CSN har i enkät till låntagare och trafikskolor samt vid en workshop med samverkanspartners ställt frågan om hur de tycker att det fungerar att få utbetalning av körkortslån. Av låntagarna svarade hela 98 procent att det fungerade bra (33 procent) eller mycket bra (65 procent). Dock har de flesta av låntagarna fått ta hjälp för att få ut sina pengar, 36 procent tog hjälp av sin trafikskola och 19 procent av CSN, medan 37 procent fick ut sina pengar utan att be om hjälp. De tillfrågade trafikskolorna har inte upplevt att det varit några större svårigheter för låntagarna att få ut sina pengar men nämner att de i viss mån fått hjälpa till i processen med begäran om utbetalning. Även STR uppger att de inte fått några signaler om att det varit ett stort problem för låntagarna att få sina utbetalningar av körkortslån. Av kundenkäten framgår att många av de tillfrågade behövde viss hjälp för att begära ut sina pengar medan de tillfrågade trafikskolorna och STR inte upplevde att det finns några stora problem för låntagarna när det gäller att begära ut sina utbetalningar. Denna diskrepans kan bero på att kundenkäten riktades till de som blev beviljade körkortslån under de tre första månaderna av 2019, dvs. under den första tiden med körkortslån. Trafikskolorna och STR har svarat utifrån hur de upplever situationen för närvarande. Det kan vara så att problemen att förstå utbetalningsprocessen var större inledningsvis då den var ny för alla aktörer, men att det med tiden har blivit färre som har svårt att förstå processen och/eller att informationen efterhand har blivit bättre från såväl trafikskolor som CSN.

Vid förfrågan har den handläggare vid CSN, som huvudsakligen svarar på frågor om körkortslån, uppgett att det i viss mån finns problem att förstå själva ordet ”begäran” om utbetalning för de låntagare som ringer till CSN. CSN skulle kunna se över Mina sidor på [csn.se](https://www.csn.se) för att se om begäran om utbetalning kan förklaras bättre eller skrivas om så att låntagare lättare förstår hur de ska göra för att få ut sina pengar. Tjänsten kan även ses över i övrigt för att se om något, förutom språkliga förändringar, kan göras för att förenkla förståelsen för kunderna. CSN kan även se över den information som ges till låntagare så att den blir tydligare och mer anpassad för målgruppen. CSN har påbörjat en översyn av informationsmaterialet avseende körkortslån tillsammans med STR.

5.4. Giltighetstiden för lånet och möjligheten att ansöka på nytt

CSN föreslår att giltighetstiden ska vara tre år för samtliga låntagare, utan möjlighet till ytterligare förlängning.

CSN har, som framgår i avsnitt 4.4, kunnat konstatera att giltighetstiden på ett år innebär problem för en ganska stor kundgrupp; både det faktum att det finns en giltighetstid och att den endast är ett år lång. Många har i enkäten svarat att de skulle vilja ha längre tid på sig eller möjlighet att söka på nytt. Även trafikskolorna har upplevt att målgruppen för körkortslånet är en svagare grupp, som har längre startsträcka och ett stort behov av utbildning och att det därför kan vara svårt att hinna slutföra utbildningen på ett år. Många kunder uppger också att beloppet på 15 000 kronor inte räcker utan att de måste spara ihop ett eget kapital, vilket tar tid.

Enligt CSN:s bedömning skulle låntagarnas möjlighet att hinna utnyttja körkortslånet öka avsevärt om giltighetstiden förlängdes generellt till tre år. Genom att ändra giltighetstiden till tre år bör de som fått oväntat förhinder, i form av sjukdom, tillfälligt arbete, föräldraskap eller annat i början av giltighetstiden, ges tillfälle att kunna utnyttja sitt lån. Med en generell giltighetstid på tre år torde även behovet av ytterligare förlängning upphöra. I förhållande till nuvarande regelverk, där möjligheten till förlängning innebär en total giltighetstid på tre år, skulle det inte heller innebära någon åtstramning. En generell tid, utan möjlighet till förlängning, skulle samtidigt innebära en förenkling för kunderna eftersom många i dagsläget inte känner till möjligheten till förlängning. Vidare skulle det förenkla CSN:s administration och handläggning av lånet. CSN föreslår därför att giltighetstiden för lånet förlängs till tre år, samt att möjligheten att begära förlängning tas bort.

Ett alternativ till längre giltighetstid vore att låntagare ges möjlighet att söka lånet på nytt. CSN befarar dock att en sådan möjlighet skulle kunna minska incitamenten att ta körkort inom giltighetstiden, vilket skulle motverka själva syftet med lånet; nämligen att körkortet ska vara en väg in på arbetsmarknaden. Vidare skulle detta bli systemmässigt svårt att hantera, då både tidigare utbetalda delbelopp och eventuell påbörjad återbetalning skulle behöva hanteras samtidigt. En möjlighet att få söka igen för enbart vissa kunder (de som inte tagit ut några belopp alls) vore troligtvis svårt för låntagarna att förstå. Eftersom lånebeloppet inte föreslås ökas skulle ett nytt beslut om att en person beviljats körkortslån enbart betyda att låntagaren kan få ut den del av 15 000 kronor som han eller hon inte tidigare begärt utbetald. Vid en ansökan om lån som inte utnyttjas binds dessutom hela lånebeloppet upp under hela giltighetstiden utan att komma någon till godo. Eftersom körkortslånet är en anslagsfinansierad stödform kan en person, som inte använder sitt körkortslån,

förhindra att någon annan kan beviljas lånet om det årliga anslaget skulle ta slut. CSN förordar därför inte detta alternativ.

Om den längre giltighetstiden införs kan nya ikraftträdande- och övergångsbestämmelser behöva övervägas med hänsyn till redan pågående giltighetstider.

En giltighetstid på tre år medför att även CSN:s bemyndiganderam måste ses över.

5.5. Lämpliga digitala kommunikationslösningar

5.5.1. Verifieringstjänst

CSN föreslår följande åtgärd som kan genomföras utan några förordningsändringar och när utrymme finns.

- Utveckling av en verifieringstjänst för att säkerställa att en sökandes kontaktuppgifter, i form av e-postadress och telefonnummer, är korrekta.

I samband med ansökan om körkortslån anger en sökande sitt personnummer. CSN hämtar med hjälp av personnumret uppgifter om den sökandes folkbokföringsadress från Skatteverket. Dessa uppgifter presenteras på sidan för ansökan och den sökande ges en möjlighet att ändra uppgifterna och ange exempelvis en tillfällig adress om det skulle vara aktuellt.

Om den sökande har angivit mobilnummer eller e-postadress i annat ärende hos CSN presenteras även dessa uppgifter på sidan för ansökan. Även dessa uppgifter kan ändras om uppgifterna av någon anledning är felaktiga. Har CSN inga uppgifter sedan tidigare ges den sökande här möjlighet att fylla i mobilnummer och e-postadress. Eftersom CSN för närvarande inte har någon möjlighet att kontrollera riktigheten av dessa uppgifter, på samma sätt som exempelvis personnummer, händer det relativt ofta att kunderna råkar ange felaktiga uppgifter.

CSN har vid utskick till kunder inom körkortslånet uppmärksammat i tidigare sammanhang att cirka tio procent av e-postadresser och telefonnummer är felaktiga. Troligen är antalet felaktiga kontaktuppgifter ännu större, eftersom det inte alltid framgår att CSN har fel uppgifter.

CSN har utrett möjligheten att skapa en verifieringstjänst för e-postadress och telefonnummer i samband med ansökan. Denna tjänst kommer att möjliggöra att alla e-tjänster för samtliga stöd som administreras av CSN får verifiering av kontaktuppgifter. CSN skulle kunna bygga en sådan verifieringstjänst, men kan inte ange exakt när den kan vara klar och tas i bruk.

5.5.2. Notifieringstjänst

CSN föreslår följande åtgärd som kan genomföras utan några förordningsändringar och när utrymme finns.

- Utveckling av befintlig notifieringstjänst. Syftet är att påminna kunder om att skriva in sig hos trafikskola och om att giltighetstiden är begränsad.

Som konstaterats i denna rapport är det ett förhållandevis stort antal av dem som beviljats lån, som sedan inte begär någon utbetalning av lånet.

I kundenkäten, som redovisas ovan under avsnitt 4.1, framgår att relativt många kunder anför att de av olika anledningar inte hunnit utnyttja lånet inom giltighetstiden. Ganska många känner inte heller till att lånet endast kan utnyttjas under en begränsad tid. Även vid workshopen med CSN:s samverkanspartners framkom att målgruppen för körkortslånet har en lång startsträcka för att komma igång med att ta körkort och ett stort behov av utbildning. Det kan därför vara svårt för låntagarna att hinna utnyttja hela sitt körkortslån på ett år.

CSN skulle kunna bygga en notifieringstjänst som går ut på att myndigheten skickar en notifiering till kunden om ingen inskrivning hos trafikskola registrerats av CSN, inom exempelvis 30 dagar från beslutet. Notifieringen skulle i sådant fall innehålla en påminnelse om att kunden måste skriva in sig hos trafikskola.

En notifieringstjänst kan även byggas för att skicka notifiering med regelbundna intervaller efter datum för beviljning av lånet för att påminna om att lånet beviljats och att giltighetstiden är begränsad.

5.6. Förslagets påverkan på återbetalningen

5.6.1. Tidpunkt för återbetalning

CSN föreslår en ny huvudregel som innebär att återbetalning ska påbörjas vid det årsskifte som infaller tidigast sex månader efter det att

- CSN har betalat ut det sista delbeloppet, eller
- Trafikverket har meddelat CSN att låntagaren har avlagt godkända kunskaps- och körprov (dvs. normalt då låntagaren har tagit körkort).

För de personer som inte faller under huvudregeln föreslås att nuvarande bestämmelse kvarstår.

Enligt nuvarande regelverk ska återbetalning påbörjas vid det årsskifte som infaller tidigast sex månader efter det att beslutets giltighetstid löpt ut.¹⁴ Om giltighetstiden förlängs till tre år, enligt CSN:s förslag, behöver tidpunkten för återbetalning justeras. Det är inte rimligt att den som tar ut hela lånet i början av giltighetstiden ska få vänta 3-4 år innan CSN kräver att lånet betalas. Samma sak gäller för den låntagare som tar körkort snabbt utan att utnyttja hela lånet. Om det blir ett långt uppehåll mellan utbetalning och återbetalning finns det, enligt CSN:s erfarenheter av andra lån, en större risk för att återbetalningen missköts.

CSN föreslår därför en ny huvudregel om att återbetalning ska påbörjas vid det årsskifte som infaller tidigast sex månader efter det att CSN antingen har betalat ut det sista delbeloppet eller att Trafikverket har meddelat CSN att låntagaren har avlagt godkända kunskaps- och körprov.¹⁵ Den av dessa omständigheter som inträffar först medför ett hinder för ytterligare utbetalningar och skulle samtidigt utgöra en startpunkt för tidsberäkningen. Att låntagaren har avlagt godkända kunskaps- och körprov innebär normalt att låntagaren har tagit körkort. Själva körkortet utfärdas dock av Transportstyrelsen och är inte en uppgift som CSN får idag.

För de personer som varken tar ut hela lånet eller tar körkort inom giltighetstiden bör däremot nuvarande bestämmelse kvarstå, dvs. att återbetalning ska påbörjas vid det årsskifte som infaller tidigast sex månader efter giltighetstidens utgång.

5.6.2. Betalning av mellanskillnad

CSN föreslår att det införs en bestämmelse om att mellanskillnad bara behöver betalas om den uppgår till minst 100 kronor.

I anslutning till uppdraget att förenkla hanteringen av körkortslån har CSN uppmärksammat att regelverket kommer att medföra onödig administration i samband med nedsättning av återbetalningsbelopp. Vid nedsättning avrundas det preliminära återbetalningsbeloppet nedåt till jämnt hundratal om det som återstår att betala för året uppgår till mindre än 100 kronor.¹⁶ Det finns dock inte någon motsvarande avrundningsregel för betalning av den mellanskillnad som kan uppstå när CSN fastställt ett slutligt återbetalningsbelopp.¹⁷ Detta innebär att låntagaren kan få betala en mellanskillnad som uppgår till mindre än 100 kronor.

¹⁴ 20 § KKL-förordningen.

¹⁵ 17 § andra stycket KKL-förordningen.

¹⁶ 26 § 3 stycket KKL-förordningen.

¹⁷ 29 § KKL-förordningen.

Exempel: Låntagaren söker nedsättning i juni och uppger en beräknad årsinkomst på 52 000 kr, vilket skulle ge ett preliminärt återbetalningsbelopp på 1 560 kr (3 procent av 52 000 kr). Låntagaren har redan betalat 1 500 kr (5 månadsbelopp à 300 kr), vilket gör att det preliminära återbetalningsbeloppet avrundas nedåt och fastställs till 1 500 kr. Vid kontroll av inkomsterna i efterhand visar det sig att den beräknade inkomsten på 52 000 kr stämmer. Det slutliga återbetalningsbeloppet skulle då bli 1 560 kronor och mellanskillnaden på 60 kr krävas in.

För att förenkla för låntagaren (och underlätta CSN:s administration) föreslår CSN att det införs en bestämmelse om att mellanskillnaden ska betalas om den uppgår till minst 100 kronor. En sådan bestämmelse skulle innebära att låntagaren i exemplet ovan inte behöver betala mellanskillnaden på 60 kronor, utan att beloppet i stället får betalas under kommande år enligt de vanliga reglerna för återbetalning. Det är alltså inte fråga om att avskrivning av något belopp. Bestämmelsen kommer också att förenkla för de kunder som inte kunnat beräkna sin inkomst exakt rätt vid tidpunkten för ansökan om nedsättning.

6. Författningsförslag

Förslag till förordning om ändring i förordningen (2018:1118) om körkortslån

Regeringen föreskriver att 8, 20 och 29 §§ förordningen (2018:1118) ska ha följande lydelse.

8 §

Nuvarande lydelse

Ett beslut om att bevilja körkortslån är giltigt två år om det meddelats under perioden 1 april 2019–31 december 2019 och annars i ett år. Beslutets giltighetstid får dock förlängas om det inträffar omständigheter som låntagaren inte kunnat råda över och som påverkat låntagarens möjlighet att genomföra körkortsutbildningen inom beslutets giltighetstid. Giltighetstiden får förlängas med högst två år. En begäran om förlängning måste ha kommit in till Centrala studiestödsnämnden senast en månad före det att giltighetstiden löper ut.

Den som har fått körkortslån ska betala tillbaka lånet. Återbetalning ska påbörjas vid det årsskifte som infaller tidigast sex månader efter den tidpunkt då beslutets giltighetstid löpt ut.

Föreslagen lydelse

Ett beslut om att bevilja körkortslån är giltigt *tre* år.

20 §

Den som har fått körkortslån ska betala tillbaka lånet. Återbetalning ska påbörjas vid det årsskifte som infaller tidigast sex månader efter *det att Centrala studiestödsnämnden betalat ut det sista delbeloppet eller Trafikverket meddelat att låntagaren avlagt godkända kunskaps- och körprov.*

I övriga fall ska återbetalning påbörjas vid det årsskifte som infaller tidigast sex månader efter den tidpunkt då beslutets giltighetstid löpt ut.

29 §

Om det preliminära återbetalningsbeloppet är lägre än det slutliga återbetalningsbeloppet ska mellanskillnaden betalas i efterhand. Mellanskillnaden ska betalas vid sidan av betalning av ordinarie månadsbelopp.

Centrala studiestödsnämnden får meddela föreskrifter om när mellanskillnaden ska betalas.

Om det preliminära återbetalningsbeloppet är lägre än det slutliga återbetalningsbeloppet ska mellanskillnaden betalas i efterhand *om den uppgår till minst 100 kronor*. Mellanskillnaden ska betalas vid sidan av betalning av ordinarie månadsbelopp.

Centrala studiestödsnämnden får meddela föreskrifter om när mellanskillnaden ska betalas.

Denna förordning träder i kraft den xxx.